

TÜRKİYE’DE 2019’DAN 2024’E TEMEL GIDA MALLARININ FİYAT ARTIŞI KARŞISINDA ASGARİ ÜCRETİN REEL ALIM GÜCÜNDEKİ DEĞİŞİM

Erdoğan EKŞİOĞLU¹

Makale İlk Gönderim Tarihi / Received (First): 14.12.2024

Makale Kabul Tarihi / Accepted: 23.02.2025

Atıf / Citation: Ekşioğlu, E. (2025). Türkiye’de 2019’dan 2024’e temel gıda mallarının fiyat artışı karşısında asgari ücretin reel alım gücündeki değişim. Scientific Journal of Innovation and Social Sciences Research, 5(1), 01-95

Özet

İnsanlar yaşamlarını sürdürebilmek için temel gıda ihtiyaçlarını karşılamak zorundadır. Temel gıda denilince; ekmek, et, süt, yağ, peynir, yumurta domates gibi neredeyse her gün tüketilen ürünler aklı gelmektedir. Gelişmiş ekonomilerin en önemli özelliklerinde biri, halkın çoğunluğunun temel gıda ürünlerine kolay bir şekilde ulaşabilişidir. Türkiye’de asgari ücretle çalışan ve beraberinde asgari ücret temel alınarak ücretlendirilen büyük bir nüfus kitlesi vardır. Bu kitlenin temel gıda ürünlerine ulaşabilmesi, onları istedikleri kadar tüketebilmesi, halkın refahı ve ülke ekonomisinin gelişmişliği açısından da çok önemlidir. Bu çalışmanın amacı; Türkiye’de Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) içerisinde ağırlığı en yüksek (20 kalem) temel gıda fiyatlarındaki (2019-2024) değişimi ile aynı dönemdeki asgari ücretin reel alım gücündeki değişimleri saptayarak asgari ücretlinin temel gıda ürünlerine ulaşabilmedeki durumunu sergilemektir. Çalışmaya konu olan temel gıda ürünlerine ait fiyat verileri; Sivas ilindeki 2 yerel 2 ulusal marketten alınan 2019 yılı Kasım ve 2024 Kasım ayı fiyat ortalamalarından oluşmaktadır. Temel gıda mallarına ait fiyatlar belirlenirken hassas davranılarak fiyatlar, marka ismi belirtilmeden aynı marka ürünler ve aynı birim değerleri üzerinden tespit edilmiştir. Çalışmaya konu olan dönemler itibarıyla temel gıda fiyatlarında meydana gelen artış karşısında, asgari ücretlinin temel gıda reel alım gücünün genel olarak %25,4 oranında düştüğü tespit edilirken, hayvansal gıdalardaki fiyat artışlarının tarımsal gıdalara göre daha yüksek oranlarda olduğu gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Temel Gıda Fiyatları, Enflasyon, Asgari Ücret, Reel Alım Gücü.

CHANGE IN REAL PURCHASING POWER OF MINIMUM WAGE IN THE FACE OF PRICE INCREASE OF BASIC FOOD GOODS IN TURKEY FROM 2019 TO 2024

Abstract

People need to meet their basic food needs in order to survive. When we say basic food; products that are consumed almost every day such as bread, meat, milk, oil, cheese, eggs and tomatoes come to mind. One of the most important characteristics of developed economies is that the majority of the population can easily access basic food products. In Türkiye, there is a large population that works for minimum wage and is paid based on the minimum wage. The fact that this group can access basic food products and consume them as much as they want is very important for the welfare of the people and the development of the country's economy. The purpose of this study is to determine the changes in the prices of basic food products (20 items) with the highest weight in the Consumer Price Index (CPI) in Türkiye (2019-2024) and the changes in the real purchasing power of the minimum wage in the same period and to display the situation of the minimum wage earner in terms of access to basic food products. The price data of the basic food products subject to the study consist of the price averages of November 2019 and November 2024 taken from 2 local and 2 national markets in Sivas province. While determining the prices of basic food products, the prices were determined based on the same brand products and the same unit values without specifying the brand name. In the periods covered by the study, it was determined that the real purchasing power of the minimum wage earner

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Zara MYO, erdoganek@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-2770-4855

for basic food decreased by 25.4% in general due to the increase in basic food prices, while it was observed that the price increases in animal foods were higher than in agricultural foods.

Key Words: Basic Food Prices, Inflation, Minimum Wage, Real Purchasing Power.

1. Giriş

Temel gıda ürünlerinin temeli tarım sektörüne dayanmaktadır. Tarımdaki olumlu gelişmeler ürün fiyatlarını düşürürken, olumsuz gelişmeler artırmaktadır. Tarımsal üretimde, maliyetleri doğrudan etkileyen en önemli girdiler tohum, motorin ve gübredir. Bu girdilerin fiyatlarındaki artışlar, tarımsal ürünlerin maliyetlerine doğrudan yansımaktadır. Ülkemizdeki temel gıda ürünlerinin fiyatlarındaki dalgalanmaların; maliyet artışı, arz düşüşü, talep artışı ve spekülasyon davranışları sergileyen araçlardan kaynaklanan birçok neden bulunmaktadır. Temel gıda fiyatlarının yükselmesi, bu ürünlere duyulan iç piyasa talebini azaltmakla birlikte, dünya piyasasında da bu ürünlerin fiyatlarının yükselmesi bu ürünlerin ihracatını azaltmaktadır (Kıymaz ve Saçlı, 2008).

Temel gıda ürünleri, üretildikleri mecralardan nihai tüketicisinin karşısına çıkıncaya değin üretim ve nakliye maliyetlerinin yanında, toptancı, komisyoncu, bayi vb. araçların karlarının eklenmesiyle fiyatları daha da yükselmektedir (Erdem, 2017). Temel tüketim malları içinde yer alan temel gıda fiyatlarındaki artış, özellikle düşük gelir katmanında yer alan asgari ücretliyi daha da yakından ilgilendirmektedir. Bu ürünlerin fiyatlarındaki artışlar karşısında düşük gelirli aileler, ihtiyaçlarını karşılamada daha fazla güçlük çekmektedir. Bu durum toplumsal ekonomik rahatsızlıklar yanında yetersiz beslenme, sağlıksız gıda tüketimi, sahte gıda üretimi gibi birçok sorunlar çıkarmaktadır. Bunların yanında yetersiz ve sağlıksız beslenmeden kaynaklı hastalıkların ortaya çıktığı aşikârdır.

Ekonomilerde enflasyonla mücadele, sadece temel gıda mallarına yönelik olmayıp, tüm gelişmiş ekonomilerde olduğu gibi TÜFE ve Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE) enflasyon hesaplama sepetine giren tüm malları kapsamaktadır. Seçmen tercihlerini etkileyen en önemli koşullardan biri genel ekonomik durum ve yaşam koşullarıdır. Bu olgunun dünya genelinde yaygın biçimde kabul görüldüğü bilinmektedir (Fatih, 2013). Dünya genelinde olduğu gibi Türkiye’de de yoksul kesimin yaşam şartlarının iyileştirilmesinde başarı gösteren, siyasi iktidarlar seçmenler tarafından oy ile ödüllendirilirken, başarısız olanlar seçmenler tarafından oy ile cezalandırılır (Gürsel ve Altındağ, 2010).

Az gelişmiş ülkelerin enflasyon hesaplamasında temel gıda mallarının payları %50 seviyelerine ulaşabilmektedir. Bu nedenle az gelişmiş ekonomilerde temel gıda mallarının fiyatındaki değişimler, ülkenin enflasyon değerini belirlemede daha etkili olmaktadır. Gelişmiş ekonomilerde temel gıda mallarının payları %20’lerin altında olmaktadır. Bu nedenle gelişmiş ülkelerin enflasyon değeri, temel gıda fiyatı dalgalanmalarından daha az etkilenmektedir. Temel gıda ürünlerinin bazılarında teknolojik ilerlemeden, dönersellikten, tercihten, iklimden dış ticaret politikalarından kaynaklanan fiyat dalgalanmalarına maruz kaldığı gözlenmektedir (Ermişoğlu, 2013). Temel gıda mallarının enflasyon içerisindeki payları ülkeler bazında farklılık göstermektedir. Bunun nedeni ülke halklarının tüketim

alışkanlıklarının farklı olmasındandır. Temel gıda maddelerinin fiyatları, toplam talebi dolayısıyla talep enflasyonunu belirleyen ve etkileyen en önemli değişkenlerdir. Bu nedenle enflasyonla mücadelede temel gıda maddelerinin fiyatlarını kontrol altından tutmak çok önemlidir (Koç ve Uzmay, 2015).

2. Literatür Taraması

Uluslararası literatürde asgari ücret artışlarının ülkedeki tüm ücret dağılımını etkilediği bilinmektedir. Firmalar, yüksek işgücü maliyetlerine karşı istihdamı azaltarak, karları düşürerek veya fiyatları artırarak yanıt verir. Bu da ekonomilerde enflasyon ve işsizlik gibi sorunları doğurur. Asgari ücret artışlarının istihdama etkisi üzerine yüzlerce çalışma olmasına rağmen, fiyat etkileri üzerine ise sınırlı sayıda çalışma vardır.

Darmon ve Drewnowski (2015) yaptığı çalışmada Avrupa ve ABD’de hükümetleri tarafından yapılan araştırmaların temel gıda fiyatlarında meydana gelen artışlarını temel nedeninin şehirleşme, dünya nüfus artışı, kuraklık ve aşırı sıcaklık gibi tabiat olaylarından kaynaklandığını ortaya koymaktadır. Bunların yanında yükselen petrol fiyatlarının gıda maliyetlerini artırdığını, sübvansiyonlarla maliyetleri düşürme yoluna gidildiğini tespit etmektedir.

Palazzolo ve Pattabhiraiah (2020) yaptığı çalışmada ABD’deki her dokuz haneden birinin gıda güvencesinin olmadığını, yani yeterli veya sağlıklı gıda satın alamadığını tespit etmektedir. Bunun nedeninin politikacılar tarafından ortaya konulan düşük federal asgari ücret olduğunu savunmaktadır. Bu asgari ücreti “açlık ücreti” olarak adlandırmaktadır. Çalışmanın diğer bir bölümünde asgari ücrete yapılan artışların asgari ücretliler tarafından satın alınan gıdanın miktarını ve besin kalitesini iyileştirip iyileştirmediğini ve ne ölçüde iyileştirdiğini incelemişlerdir. Daha yüksek asgari ücretlerin hanelerin kalori ihtiyaçlarını karşılamasına yardımcı olmakla kalmayıp, aynı zamanda bazı hanelerin de daha sağlıklı kaloriler satın almaya teşvik edebileceğini öne sürmüşlerdir.

Asgari ücretin fiyatlar ve enflasyon üzerindeki etkisine dair yapılan çalışmalarda, asgari ücretin bir dizi değişken üzerindeki etkisinin tahmin edildiği genel denge modeli analizi kullanılmıştır. Asgari ücretin bir fonksiyonu olarak, Phillips eğrisi ile olan ilişkisi de modele eklenmiştir. Asgari ücrette %10’luk bir artışın, ücret ve fiyat enflasyonu üzerindeki etkisi %0,15 ile %0,76 arasında değiştiğini tespit edilmiştir.

Lollo ve O’Rourke (2020) ABD’de beş farklı senaryo için asgari ücret artışının gıda ve benzeri ürünler sektörü fiyatları üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Tahmin sonuçları asgari ücret artışlarıyla doğrudan orantılıdır. Analiz sonuçlarına göre asgari ücret artışları, gıdanın maliyetinde yalnızca küçük bir artışa neden olurken, yeme- içme yerlerindeki fiyatları % 0,9 oranında artırdığı tespit edilmektedir.

Başkaya, Tuğrul ve Öğünç (2008) Türkiye’de işlenmiş gıda fiyatlarını belirleyen faktörler üzerinde araştırma yapmıştır, araştırma sonucunda, işlenmiş gıda fiyatlarındaki artışın yurtiçi kuraklığın neden olduğu arz yönlü şoklardan ve uluslararası gıda fiyatlarındaki artışlardan kaynaklandığı sonucuna varmışlardır.

Atuk vd. (2013) yaptıkları araştırmaya göre; temel gıda fiyatlarındaki artışın ana nedeni olarak, üretici fiyatlarındaki artışın olduğunu belirtilmişlerdir. Üretim-maliyet-fiyatlama zincirine etki eden yapısal ve konjonktürel etkenlerin, belli bir zaman sonra tüketici fiyatlarına geçtiği sonucuna ulaşmışlardır.

Akgül (2020) Türkiye’de 1987-2018 yılları arası yıllık TÜFE ve asgari ücret arasındaki ilişki düzeyini ARDL Sınır Testi Yaklaşımı ile test ederken, ücret-fiyat arasındaki, sarmalı ise Toda-Yamamoto nedensellik testi uygulayarak araştırmıştır. Analiz sonuçlarına göre asgari ücret ile enflasyon arasında uzun dönemli ilişkinin olduğu, kısa dönemde ise anlamsız bir ilişkinin olduğunu tespit etmiştir. Diğer bir sonuç olarak da enflasyon oranında meydana gelen %1’lik bir artışın asgari ücret düzeyini yaklaşık olarak %2,59 oranında artırdığını belirtmiştir.

3. Asgari Ücretin Tespiti

Dünyanın birçok yerinde yürütülen yaşam ücreti kampanyalarının ortak hedefi, asgari ücret seviyelerini yaşam ücretleri seviyelerine yükseltmektir. Asgari ücretler, dünyadaki tüm ülkelerin asgari ücret oranlarını içeren WageIndicator asgari ücret veri tabanından elde edilmektedir (WageIndicator, 2021). Yasal asgari ücreti uygulayan her ülke için; yetişkin bir kişiye uygulanan en düşük asgari ücret oranı hesaplanır. Saatlik ücret oranları, WageIndicator iş hukuku veri tabanından (WageIndicator, 2021) çalışma saatleri baz alınarak hesaplanır. Yasal asgari ücretler yasalarla veya hükümet yönetmeliklerinde belirlenir ve bu nedenle hem bir çalışanın haklarını hem de bir işverenin yükümlülüğünü oluşturur. Buna karşılık, yaşam ücretleri yasayla belirlenmez ve bu nedenle yasal olarak uygulanmamaktadır. Bunun yerine, yaşam ücretleri, yerel yaşam standartlarına göre ücret ödemeyi gönüllü olarak taahhüt eden işverenler için bir kıyaslama noktası sağlamaktadır. Bu nedenle hesaplanan yaşam ücreti, bu iki seviye arasındaki kalan boşluklarla ilgili farkındalığı artırmayı amaçlayan en düşük ulusal yasal asgari ücretle birlikte sunulur. Her iki rakam da tam zamanlı bir çalışanın brüt aylık ücretine atıfta bulundukları için doğrudan karşılaştırılabilir (Guzi, 2021).

Çalışanlar ücretlerini nominal değer üzerinden almaktadır, aynı şekilde işverenler de ücretleri nominal bir bedel üzerinden ödemektedir (Darmon ve Drewnowski, 2015). Ancak her iki taraf için de ücretlerin enflasyon etkisinden arındırılmış olması önemlidir. Bu bedel Türkiye’de Asgari Ücret Tespit Komisyonunca belirlenmektedir (Sunal ve Sezgin, 2015). Enflasyondaki düşüş dönemlerinde asgari ücretlinin göreceli olarak kar ettiği, yükseliş dönemlerinde ise göreceli olarak zarar ettiği öngörülmektedir. Bu evrim, değişkenler arasındaki karşılıklı bağımlılık dikkate alındığında, enflasyonun asgari ücretliye negatif etkisi daha fazladır (Swinnen, 2018).

4. Dünya Geneline Temel Gıda Fiyatlarını Artıran Nedenler

FAO (Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü) ve OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) tarafından ortaklaşa yapılan bir araştırmaya göre temel gıda ürünlerinin fiyatlarını artıran nedenler şu şekilde sıralanmaktadır:

- Gelişmekte olan ülkelerde nüfus ve gelir düzeylerinin yanında şehirleşen nüfusun hızla artması,
- Teknolojinin gelişmesine paralel olarak biyoyakıt kullanımının artmasıyla; biyoyakıt kullanan sanayinin, gıda ve yemlik ürünlere olan talebi artırması,
- Tarımsal ürün fiyatlarının, özellikle motorinle dolayısıyla petrol fiyatları ile olan ilişkisin daha da artması,
- Tarımsal ürünlerin stoklarının talebe oranla düşük kalmaya başlaması,
- İklim değişiklikleri ve belirsizliklerinin fiyat beklentileri üzerindeki etkisi artması,
- Bitkisel ve hayvansal ürünlerin talebinin hızla artması karşısında, üretim miktarının yeterince artmaması,
- Döviz kurlarındaki dalgalanmaların, yerel fiyatları arkasından da küresel fiyatları etkileyebilmesi,
- Hükümetlerin yerel piyasalardaki gıda fiyatı dalgalanmalarını azaltmaya yönelik politikalarının, diğer ülke fiyatları yükseltebilmesi (Swinnen, 2018).

5. Türkiye’de Son Yıllarda Gıda Enflasyonu ve Artıran Nedenler

Türkiye’de 2018 Temmuz sonrası, bir takım ekonomik ve siyasi sorunlardan kaynaklı döviz kuru artışları yaşanmaya başlamıştır. Bu artışlar, yurtdışından ithal edilen tüm hammaddelerin ve tüm nihai malların fiyatlarında da artışa neden olmuştur (Gürsel ve Kavuncu, 2019). 2021 yılı ortalarında başlayan dünya enerji krizi; akaryakıt, elektrik ve doğalgaz fiyatlarını ciddi oranda artırmış, dolayısıyla yurt içi üretim maliyetlerinde önemli derecede artışlara neden olmuştur. Bunlara ek olarak don, kuraklık gibi mevsimsel olumsuzluklar, tarım ürün rekoltelerinin düşmesine ve ürün fiyatlarının artmasına sebep olmuştur. 2020’de başlayan pandemi sürecinde tüm mallarda olduğu gibi tarımsal ve hayvansal ürünlerde de arz azalması ortaya çıkmıştır. Arzdaki azalmalar yanında hükümet tarafından verilen destek amaçlı düşük faizli krediler tüketim mallarını fiyatlarını dolayısıyla temel gıda fiyatlarını da daha da hızlı artar hale getirmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2024 yılı verilerine göre Eylül 2020’den bu yana gıda fiyatları her ay aralıksız artmaktadır. Eylül 2020 Eylül 2024 arasındaki son dört yılda Türkiye’de gıda fiyatları nominal olarak %340 oranında artarken dünya genelinde %26 oranında artış göstermiştir. 2020 yılının başlarına kadar genel tüketici enflasyonu gıda enflasyonunun önünde seyrederken 2020 yılı ortalarından başlamak üzere gıda enflasyonu genel tüketici enflasyona fark atmaya başlamış, 2022 Eylül’de bu fark %20’ye kadar ulaşmıştır.

Dünya bankasının 2024 yılında yayımladığı gıda güvenliği raporuna göre yıllık reel gıda enflasyonu en yüksek olan ülkeler sıralamasında; 1. sırada %44 ile Lübnan, 2. sırada %34 ile Mısır, 3. sırada %16 ile Sierra Leone ve 4. sırada %15 oran ile Türkiye yer almaktadır. Nominal gıda enflasyonu en yüksek olan

ülkeler sıralamasında ise 1. sırada %403 ile Venezuela, 2. sırada %274 ile Lübnan, 3. sırada %134 ile Arjantin ve 4. sırada %74 oran ile Türkiye yer almaktadır.

6. Türkiye’de Tüketici Fiyat Endeksi Hesaplamasında Malların Ağırlık Düzeyleri

TÜİK tarafından oluşturulan TÜFE sepetinde 2024 yılı itibarıyla 406 kalem mal ve hizmet yer almaktadır. Bu 406 kalemin, 127 kalemini gıda ve alkolsüz içecekler, 5 kalemini alkollü içecekler ve tütün, 62 kalemini giyim ve ayakkabı, 13 kalemini konut, su, elektrik, gaz ve diğer yakıtlar, 59 kalemini mobilya, ev aletleri ve bakımı, 30 kalemini ulaştırma, 8 kalemini haberleşme, 42 kaleminin eğlence ve kültür, 6 kalemini eğitim hizmetleri, 16 kalemini lokanta ve oteller, 25 kalemini çeşitli mal ve hizmetler oluşturmaktadır.

Tablo 1. Ana Harcama Kalemlerinin TÜFE İçindeki Ağırlık Payları

	Ana harcama grubu	2019	2020	2021	2022	2023	2024
01	Gıda ve alkolsüz içecek	23,29	22,77	25,94	25,32	25,43	24,98
02	Alkollü içecekler ve tütün	4,23	6,06	4,88	4,31	3,57	3,76
03	Giyim ve ayakkabı	7,24	6,96	5,87	6,42	6,41	6,94
04	Konut	15,16	14,34	15,36	14,12	16,62	14,20
05	Ev eşyası	8,33	7,77	8,64	8,86	8,67	8,12
06	Sağlık	2,58	2,80	3,25	3,24	3,53	3,71
07	Ulaştırma	16,78	15,62	15,49	16,80	15,08	17,35
08	Haberleşme	3,69	3,80	4,64	3,78	3,30	3,34
09	Eğlence ve kültür	3,29	3,26	3,01	3,06	3,25	3,33
10	Eğitim	2,40	2,58	2,28	2,03	1,67	1,80
11	Lokanta ve oteller	7,86	8,67	5,91	7,11	7,82	8,17
12	Çeşitli mal ve hizmetler	5,15	5,37	4,73	4,96	4,64	4,30
	Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Kaynak: TÜİK (2024).

TÜİK, TÜFE oranı belirlenirken ana harcama kalemleri 12 gruba ayrılmaktadır. Bu 12 grup içerisinde en fazla ağırlığa sahip olan grup, gıda ve alkolsüz içkilerdir. Tablo 1’den 2019 ile 2024 yılları arasındaki değişimler incelendiğinde; gıda ve alkolsüz içecekler, ev eşyası, sağlık, lokanta ve otel hizmetleri ana kalemlerinin ağırlıklarının arttığı diğer ana kalemlerin ağırlıklarının nispeten düştüğü gözlenmektedir. TÜİK tarafından yapılan bu madde ağırlıklandırma sistemi, 28 Avrupa Birliği (AB) ülkesinin 22’si tarafından da uygulanmaktadır (Aslan, 2019).

Gıda ve alkolsüz içecekler grubu, 2019 yılında ağırlıklı olarak TÜFE kalemlerinin %23,29’unun oluştururken, 2024 yılında %24,98’ini oluşturmaktadır. Bu değişim, 2019 yılından 2024 yılına gelindiğinde ülke genelinde gıda ve alkolsüz ürünleri tüketiminin, toplam tüketim içindeki payının, yaklaşık %1,6 oranında arttığını ve enflasyona daha fazla etki ettiğini ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle beş yılda hane halkının toplam tüketim harcamaları içinde, gıda ve alkolsüz ürünlere ayırdığı payda artış olmuştur. Gelişmiş ekonomilerde, gıda ve alkolsüz ürünlerin enflasyon içindeki payının %20’nin altında

olduğu bilinmektedir. Ülkelerin gelişmiş düzeyleri arttıkça, zorunlu tüketim malı olarak da değerlendirilen temel gıdalara ayrılan bütçenin azaldığı, iktisat teorisinde bilinen bir gerçektir.

Araştırmaya konu olan 20 kalem temel gıda ürünü, gıda ve alkolsüz içecekler grubunda yer almakta olup, madde ağırlığı olarak TÜİK hesaplamasında 127 kalemden oluşan gıda ve alkolsüz içecek grubunun kümülatif toplamının yaklaşık %60'ını oluşturmaktadır.

Tablo 2. 2024 Yılı TÜFE İçinde Gıda ve Alkolsüz İçecek Kalemlerinden Ağırlıkları

	Ana grup ve madde listesi	(%)
1.	Taze sebzeler (patates hariç)	2,6284
2.	Dana eti	2,2781
3.	Ekmek	2,3924
4.	Taze meyveler	1,8618
5.	Tavuk eti	1,4199
6.	Peynir	1,4162
7.	Diğer fırıncılık ürünleri (bisküvi, kek, kraker, yufka, baklava vb.)	1,1818
8.	Sıvı yağlar (zeytinyağı, ayçiçek yağı)	1,0360
9.	Kuzu eti	0,9192
10.	Konserve edilmiş veya sebze içerikli ürünler turşu, zeytin vb.	0,8762
11.	Kuru meyve ve sert kabuklu yemişler	0,7956
12.	Yumurta	0,6844
13.	Şarküteri ürünleri (sucuk, sosis, salam vb.)	0,6781
14.	Çay ve bitki çayları	0,6347
15.	Süt	0,6268
16.	Çikolata ve şekerlemeler	0,6188
17.	Un ve diğer tahıllar	0,5784
18.	Diğer süt ürünleri (yoğurt, hazır sütlü tatlı vb.)	0,5440
19.	Şeker	0,3769
20.	Su ve maden suyu	0,3726
21.	Sınıflandırılmayan diğer gıda ürünleri (tuz, sirke, vb.)	0,3697
22.	Alkolsüz içecekler (meşrubat, ayran vb.)	0,3428
23.	Tereyağı	0,3300
24.	Pirinç	0,3014
25.	Kuru baklagiller	0,2787
26.	Taze balık	0,2699
27.	Patates	0,2669
28.	Reçel, marmelat, bal vb. ürünler	0,2572
29.	Makarna çeşitleri	0,2243
30.	Kahve	0,1711
31.	Dondurma	0,1177
32.	Meyve ve sebze suları	0,1069
33.	Diğer etler ve yenilebilir sakatatlar	0,0774
34.	Margarin	0,0723
35.	Kahvaltılık tahıl ürünleri	0,0379
36.	Konserve edilmiş veya işlenmiş balık	0,0305
37.	Toz kakao	0,0054

Kaynak: TÜİK (2024).

Tablo 2'deki temel gıda ürünlerinin derecelendirmeleri incelendiğinde, günlük yaşamda halk tarafından en fazla tüketilen ve talep gören ürünlerin ağırlıklarının yüksek, daha az tüketilen ve talep gören ürünlerin düşük olduğu görülmektedir. TÜİK tarafından zaman zaman güncellenen ürünlerin ağırlık derecelendirmeleri; Türkiye genelinde halkın, temel gıda tüketim tercihlerini yansıtmaktadır. Bu derecelendirme farklı ülkelerde, o ülke halkının tüketim kültürüne bağlı olarak farklı ürünler

eklenebileceği gibi farklı oranlarda olabilmektedir. Örneğin; balığın çok tüketildiği Norveç ve Japonya gibi ülkelerde balık fiyatı, enflasyon hesaplamasına yüksek ağırlıklı olarak dâhil edilirken, domuz eti fiyatının gayrimüslim ülkelerin enflasyon hesaplamalarına, yüksek ağırlıklı olarak dâhil edildiği bilinmektedir.

7. Dünya Ülkelerinde ve Türkiye’de Asgari Ücret

Asgari ücret ve asgari ücret temel alınarak belirlenen ücret, günümüzde birçok ailenin tek gelir kaynağı olabilmektedir. Türkiye’de asgari ücret, devlet tarafından belirlenmekle birlikte olup, işveren tarafından çalışana emeği karşılığı olarak ödenmesi gereken ücretin en alt sınırını oluşturmaktadır.

Tablo 3. Seçilmiş Dünya Ülkelerinde Satın Alma Gücü Paritesine (SGP) Göre Asgari Ücret

Sıra	Ülke	2019 SGP'ye Göre Asgari Ücret (\$)	Değişim (\$)	2024 SGP'ye Göre Asgari Ücret (\$)
1	Lüksemburg	24.553	1.258	25.811
2	Hollanda	23.520	1.340	24.860
3	Avustralya	23.975	506	24.481
4	Almanya	22.097	1.343	23.440
5	Belçika	21.657	1.089	22.746
6	Yeni Zelanda	20.932	784	21.716
7	Fransa	20.903	957	21.860
8	İngiltere	20.053	1.079	21.132
9	İrlanda	20.008	578	20.586
10	Güney Kore	19.880	-340	19.540
11	Kanada	19.811	1.135	20.946
12	ABD	15.680	-327	15.353
13	Slovenya	15.269	1.810	17.079
14	İsrail	15.014	403	15.417
15	İspanya	14.289	3.168	17.457
16	Japonya	13.494	3.113	16.607
17	Polonya	13.214	491	13.705
18	Türkiye	12.616	232	12.848
19	Yunanistan	12.128	912	13.040
20	Portekiz	12.004	716	12.720
21	Macaristan	10.669	380	11.049
22	Slovakya	10.518	-517	10.001
23	Çek Cum.	10.342	447	10.789
24	Estonya	9.609	281	9.890
25	Litvanya	9.365	-197	9.168
26	Kosta Rika	9.132	195	9.327
27	Letonya	8.969	725	9.694
28	Kolombiya	7.768	-91	7.677
29	Şili	7.319	-275	7.044
30	Brezilya	5.114	4.811	9.925
31	Rusya Fed.	4.734	202	4.936
32	Meksika	2.188	51	2.239

Kaynak: OECD (2024).

Dünya genelinde bazı ülkelerde adı asgari ücret olarak geçmese de, çalışanlara sundukları hizmet karşılığı verilen temel ücret seviyeleri bulunmaktadır. 28 OECD ülkesi ve OECD üyesi olmayan 4 ülke için ortak saatlik ve yıllık ödeme süresine çevrilen ve dolar esas alınarak hesaplanan ücret seviyeleri,

Tablo 3’de yer almaktadır. Bu tablo incelendiğinde satın alma gücü seviyesine göre asgari ücretin, gelişmiş ekonomiler olarak nitelendirilen, yüksek gelirli ülkelerde yüksek, gelişmekte olan ve az gelişmiş ekonomilerde ise düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 3’de görüldüğü üzere Türkiye’de 2019 yılında asgari ücret, OECD’nin belirlediği hesaplama yöntemine göre 12.616 dolar iken 2024 yılına gelindiğinde 12.848 dolara çıkmıştır. Dolar bazında satın alma gücü paritesi açısından değerlendirildiğinde, asgari ücretlinin satın alma gücünün dolar bazında, 2024 yılında 2019 yılına göre 232 dolar artmıştır.

Türkiye’de asgari ücret; tarım işçileri, sigortasız istihdam edilenler gibi diğer ücretliler için de referans kaynağı olmaktadır. Bu bakımdan, asgari ücretin nominal değeri diğer istihdam edenlerin ücretlerini de doğrudan etkileyen bir özelliğe sahiptir (Özdemir ve Dayıoğlu, 2016). Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) anayasasının başlangıç kısmında asgari ücret “işçiye yeterli yaşam koşullarını sağlayacak bir ücretin garanti edilmesidir” şeklinde ifade edilmektedir (Akgül, 2020).

Türkiye’de asgari ücret, 1989 yılından itibaren, merkezi nitelikteki Asgari Ücret Tespit Komisyonu tarafından, bölgesel ve sektörel bir farklılık göstermeksizin, tüm ülke için tek düzey olarak tespit edilmektedir. Günümüzde yürürlükte olan 4857 sayılı İş Kanunu’nun asgari ücretle ilgili 39. maddesine göre; iş sözleşmesi ile çalışan ve bu kanunun kapsamında olan veya olmayan her türlü işçinin, ekonomik ve sosyal durumlarının düzenlenmesi için, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca Asgari Ücret Tespit Komisyonu aracılığıyla belirlenmektedir.

7. Yöntem

Bu araştırmada; Türkiye’de 2019-2024 döneminde net asgari ücret ve temel gıda (20 temel gıda) ürünlerinin nominal fiyat artışlarını sergilemekle birlikte, asgari ücretin 2019 yılı temel gıda alım gücü ile 2024 yılı temel gıda alım gücü arasındaki ilişki ve değişimi ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Ayrıca asgari ücret artışı ile temel gıda artışı arasındaki nedensellik ilişkisi analiz edilmeye çalışılmaktadır.

8. Bulgular ve Tartışma

Türkiye’de son yıllarda parasal genişleme, döviz kuru artışları, enerji krizi, enflasyonist baskılar kaynaklı mal ve hizmet fiyatlarındaki artışlar, asgari ücret seviyesinin belirlenmesinde de kendisini göstermiştir. Tablo 4’de görüldüğü üzere ilgili bakanlık, net asgari ücret bedellerini enflasyon artışına paralel olarak artırmak zorunda kalmıştır. 2019 yılı ile 2024 yılı net asgari ücret değişimi nominal artış olarak hesaplandığında; (2019 yılı net asgari ücret: 2021 TL, 2024 yılı net asgari ücret 17.002 TL), $(2.021-17.002) / 2.021 = \%741,26$ oranında artış olduğu görülmektedir.

2019 yılı ile 2024 yılı asgari ücret değişimi dolar bazında hesaplandığında; 2019 yılının Kasım ayında dolar kurunun aylık ortalaması 5.2 TL’dir. Dolar bazında net asgari ücret yaklaşık $(2.021/5.2) = 389$ dolara tekabül etmektedir. 2024 Kasım ayında dolar kurunu aylık ortalaması ortalama ise 31.1 TL’dir. Dolar bazında net asgari ücret $(17.002/31,1) = 547$ dolara tekabül etmektedir. 2019 - 2024 yıllarındaki

net asgari ücretteki değişimde, $547\$ - 389\$ = 158\$$ artışın olduğu görülmektedir. Bu artış oransal olarak değerlendirildiğinde; $(389\$-547\$) / 389\$ = \%40,61$ oranına tekabül etmektedir. Bu hesaplama, son beş yılda net asgari ücret artışının dolar kuru artışının üzerinde olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. Türkiye’de 2019-2024 Net Asgari Ücret

Yıllar	16 Yaşını Dolduranlar İçin Net Asgari Ücret (TL)	Yıllık Asgari Ücret Artış Oranları (%)	Yıllık Asgari Ücret Artış Oranları (%) (Baz Yıl 2002)
2019	2.021	26	998
2020	2.324	15	1.163
2021	2.826	22	1.436
2022-1	4.253	50	2.211
2022-2	5.500	29	2.889
2023-1	8.507	55	4.523
2023-2	11.402	34	6.097
2024	17.002	49	9.140

Kaynak: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2024).

Araştırmaya konu olan Tablo 5’te yer alan 20 kalem temel gıdanın (TÜİK hesaplamalarında madde ağırlıkları en yüksek) fiyatları 2019 yılı Kasım ayı ve 2024 yılı Kasım ayında Sivas ilinde faaliyet gösteren 2 yerel ve 2 ulusal marketten alınan fiyatların ortalaması alınarak belirlenmiştir. Fiyatlar tespit edilirken; markalı ürünler için aynı marka, markasız ürünler için aynı özelliğe sahip, aynı kalite düzeyinde olmalarına ve aynı birim değerlerde olmalarına dikkat edilmiştir.

Tablo 5. Madde Ağırlıkları En Yüksek 20 Kalem Temel Gıdanın 2019 Yılı ve 2024 Yılı Fiyatları

TÜFE Ağırlık Sırası	Madde Listesi	Madde Ağırlıkları	Birimi	2019 Kasım Birim TL	2024 Kasım Birim TL	Artış Oranı %	Madde Ağırlığına Göre Sepetteki Fiyatları (2019)	Madde Ağırlığına Göre Sepetteki Fiyatları (2024)
1.	Ekmek (250 gr)	23.924	Adet	1	10	900	2	24
2.	Dana Eti	22.781	Kg	40	450	1025	91	1025
3.	Tavuk Eti	14.199	Kg	10	90	800	14	128
4.	Beyaz Peynir	14.162	Kg	24	280	1067	34	397
5.	Koyun Eti	0.9192	Kg	44	480	991	40	441
6.	Ayçiçek Yağı	1.036	Litre	10.5	55	424	11	57
7.	Domates	0.7513	Kg	2.5	45	1700	2	34
8.	Yumurta	0.6844	Adet	0.35	3,2	814	0	2
9.	Süt	0.6268	Litre	3.5	30	757	2	19
10.	Buğday Unu	0.5784	Kg	2.8	20	614	2	12
11.	Yoğurt	0.5395	Kg	5.8	45	676	3	24
12.	Toz Şeker	0.4769	Kg	4.5	38	744	2	18
13.	Zeytin	0.4211	Kg	20	180	800	8	76
14.	Portakal	0.4120	Kg	3.5	45	1186	1	19
15.	Balık (Hamsi)	0.4112	Kg	10	100	900	4	41
16.	Elma	0.4055	Kg	3.5	40	1043	1	16
17.	Sucuk	0.3789	Kg	44	520	1082	17	197

18.	Baklava	0.318	Kg	60	500	733	19	159
19.	Pirinç	0.2979	Kg	8	42	425	2	13
20.	Kaşar Peyniri	0.2947	Kg	29	350	1107	9	103
Toplam							266	2.804

Tablo 5’te 20 temel gıda ürünü madde ağırlıklarına göre sıralanmıştır. Bu sıralamada, hane halkı tarafından her gün talep edilen ekmeğin madde ağırlığının 23.924 ağırlıkla en yüksek, kaşar peynirinin madde ağırlığının ise 0.2947 ağırlıkla en düşük olduğu görülmektedir. Yine hane halkı tarafından günlük yaşamda en çok tüketilen dana eti, koyun eti ve beyaz peynirin madde ağırlıklarının diğer gıdalara göre oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Madde ağırlığı yüksek olan gıdaların fiyat artışları toplam sepet fiyatını daha fazla etkilemektedir. Dane etinin, yüksek birim fiyatı ve yüksek madde ağırlığı ile sepet toplamını en fazla etkileyen gıda olduğu dikkat çekicidir.

2019 Kasım ayı - 2024 Kasım ayı fiyat değişimleri incelendiğinde; en yüksek fiyat artışında, 1. sırada %1700 oran ile domates, 2. sırada %1186 ile portakal, 3. sırada %1107 ile kaşar peyniri yer almaktadır. En düşük fiyat artışında ise 1. sırada %424 ile pirinç, 2.sırada %425 ile ayçiçek yağı, 3. sırada %614 ile buğday ununun olduğu görülmektedir. 20 kalem temel gıdadan oluşan sepetin, genel toplam artışına bakıldığında 2019 yılında 266 TL olan sepet toplamının, 2024 yılında 2.804 TL’ye çıktığı görülmektedir. 2019 yılı sepeti ile 2024 yılı sepeti arasındaki artış oranı %952’dir. Türkiye’de 20 temel gıda kaleminden oluşan sepetin fiyatı 2019 yılı Kasım ayından 2024 Kasım ayına gelindiğinde halk tabiri ile %952 oranında zamlanmıştır.

2019 yılı Kasım ayında net asgari ücret 2.021 TL’dir. 2024 yılı Kasım ayında ise net asgari ücret 17.002 TL’dir. %741 oranında bir artış görülmektedir. 20 kalem temel gıdan oluşturduğu sepetteki artış oranı ise %952’dir. Asgari ücretteki artış oranı karşılaştırıldığında ise temel gıda fiyatlarındaki artış oranının %952-%741=%211 daha fazla olduğu görülmektedir. Karşılaştırmaya 2019 ve 2024 yıllardaki dolar kuru değerleri de dâhil edildiğinde aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır.

Tablo 6. 20 Kalem Temel Gıdanın Fiyat Değişimlerinin, Asgari Ücret ve Dolar Karşılaştırması

Değişkenler	2019 Kasım	2024 Kasım	Oransal Değişim (%)
20 temel gıdadan oluşan ağırlıklı sepet toplamı (TL)	266	2804	952
Net Asgari ücret (TL)	2.021	17.002	741
Dolar kuru (TL)	5,2	31,1	498

Tablo 6’da 20 temel gıdanın fiyatından oluşan sepetin artışının, aynı yıl ve aynı ay içinde oluşan net asgari ücret artışından ve dolar kuru artışından çok fazla olduğu görülmektedir. Temel gıda fiyatındaki artışın, asgari ücret ve dolar kurudaki artıştan çok fazla olması Türkiye’de 2019 - 2024 yıllarında temel gıda fiyatlarında çok yüksek enflasyon yaşandığını göstermektedir.

Asgari ücretli, 2019 yılında 2.021 TL olan gelirinin tamamıyla 2.021TL / 266TL (2019 yılındaki temel gıda sepet tutarı) = 7,6 sepet temel gıda alabilirken, 2024 yılına gelindiğinde ise 17.002 TL / 2.804 (2024 yılındaki temel gıda sepet tutarı) = 6,06 sepet temel gıda alabilmektedir. Dolayısıyla asgari ücretlinin bu

20 temel gıda karşındaki reel kaybının $(7,6 - 6,06)/6,06 \times 100 = \%25,4$ olduğu görülmektedir. Asgari ücretlinin temel gıda fiyatları karşısındaki reel kaybının ortadan kalması için 2024 yılında net asgari ücretin TL bazında, temel gıda sepeti artışı oranı kadar ($\%952$) artmış olması; dolayısıyla $2.021 \text{ TL} + (2.021 \text{ TL} \times 952/100) = 21.261 \text{ TL}$ olması gerekmektedir. Ancak 2024 yılında net asgari ücret 17.002 TL’dir. Asgari ücretlinin TL cinsinden $21.261 - 17.001 = 4.259 \text{ TL}$ parasal kaybı vardır.

Net asgari ücretin dolar bazında, temel gıda alım gücü olarak reel kaybının olmaması için; 2024 yılı asgari ücretinin $21.261 \text{ TL} / 31.1 \text{ TL}$ (2024 Kasım dolar kuru) = 684\$ olması gerekmektedir. Ancak 2024 yılı Kasım ayında net asgari ücret 498\$’a tekabül etmektedir. Asgari ücretlinin dolar cinsinden $684\$ - 498\$ = 186\$$ reel kaybı söz konusudur.

9. Sonuç ve Öneriler

Türkiye’de Sosyal Güvenlik Kurumu verilerine göre; 2001 yılında 5 milyon 208 bin sigortalı çalışanın, 2 milyon 857 bini asgari ücretlidir. 2019 yılında ise kayıtlı çalışan sayısı 15 milyon, asgari ücretle çalışanların sayısı 6 milyondur. 2024 yılında sigortalı çalışan sayısı 17 milyona ulaşırken, asgari ücretle çalışan sayısının da 7 milyonu geçmiştir. Dolayısıyla yapılan bu araştırma; asgari ücretlinin ailesi ile birlikte en az 20 milyonu aşkın bir nüfusu, bununla birlikte asgari ücreti referans alan ücretlileri, emeklileri, memurları, tüm sabit ücretlileri dolayısıyla tüm Türkiye’yi ilgilendirmektedir.

Türkiye ekonomisi, 2019–2024 yılları arasında; pandemi, enerji krizi, döviz kuru baskısı, 6 Şubat depremi gibi birçok olumsuzluklar yaşamıştır. Bu olumsuzlukların etkisiyle TÜFE ve ÜFE oranları çok yüksek rakamları test etmiştir. Fiyatlar genel seviyesindeki bu sürekli artışları ifade eden TÜFE ve ÜFE oranları, ülke hane halkının büyük bir kitlesini oluşturan asgari ücretli, emekli, memur ve diğer sabit gelirlileri daha çok etkilemiş ve refah kayıpları yaşatmıştır. Aşırı yükselen mal ve hizmet fiyatları karşısında bu kitleler; genel tüketim harcamalarını ertelerken, temel gıda harcamalarından da tasarruf yapmak zorunda kalmıştır.

Enflasyon döneminde, günlük yaşamda gün aşırı tüketilen temel gıda ürünlerin fiyatındaki sürekli artışlar, dar gelirli hane halkının gelirinin büyük bir oranını temel gıda harcamalarına ayırmaya zorlamıştır. Hane halkı tarafından, temel gıda harcamaları kısıldığında ve dolayısıyla tüketimi yeterince yapılmadığında, yetersiz beslenmeden kaynaklı birçok sağlık sorununun ortaya çıkacağı bir gerçektir. Asgari ücret düzeyini belirleyen hükümetin en önemli görevlerinden biri asgari ücretlinin enflasyon karşısında korunmasıdır. Türkiye’de asgari ücret tespitinde TÜİK’e ait TÜFE verileri dikkate alınmaktadır. Ancak TÜFE hesaplamalarında tüketilen ürünlerin madde ağırlıklarına dikkate alınmadığı anlaşılmaktadır. Madde ağırlığı yüksek olan temel gıdaların fiyat artışları dikkate alınması, daha reel asgari ücret düzeyinin ortaya çıkaracaktır.

Son beş yıldaki temel gıda fiyatları değişimi araştırmasında, hayvansal gıdalardaki fiyat artışlarının tarımsal gıdalara göre daha yüksek oranlarda olduğu gözlenmiştir. Özellikle büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığa yönelik destek ve yatırımların hızlı bir şekilde artırılarak, kırmızı et ve süt üretiminin

artırılması gerekmektedir. Türkiye’de kırmızı et fiyatları dünya et fiyatlarının üzerinde seyretmektedir. 2024 yılı itibarıyla Almanya’da ve birçok Avrupa ülkesinde kırmızı et (dana eti) fiyatı, kıyma olarak 8€ seviyesinde iken Türkiye’de 450 TL/36 TL(Euro kuru) =12,5€’dur. Bu da göstermektedir ki Türkiye’de et üretim maliyeti Avrupa ülkelerine oranla bile oldukça yüksektir. Hükümet, başta kırmızı et olmak üzere temel gıda tüketiminde, talebi kısımaya değil arzı artırmaya yönelik politikalar oluşturulmalıdır.

OCED’nin SGP’ye göre asgari ücret sıralamasında Türkiye, 2019 yılında 12.616 dolar asgari ücret ile araştırmaya konu olan 32 ülke içerisinde 18. sırada yer alırken, 2024 yılında 12.848 dolar ile 19. Sırada yer almaktadır. Asgari ücretin 5 yıl sonrasında yaklaşık 232 dolar arttığı öngörülse de, bir gerçek var ki o da şu; Türkiye’de 2019-2024 yılları arasında, temel gıda ürünleri fiyatlarındaki artış dolar kuru artışını gölgede bırakmıştır. Dolar bazından da SGP’ye göre de enflasyondan kaynaklı reel kayıpların, temel gıda bazında oldukça yüksek (%25,4) olduğu görülmektedir. Asgari ücret belirlenirken bu reel kayıp miktarlarının dikkate alınması önemlidir. Ancak asgari ücrete verilecek zamların da temel gıda fiyatlarında tekrardan artışa yol açacağı dikkatten kaçmamalıdır.

Kaynakça

- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2024). *2024 yılı faaliyet raporu*. 12.11.2024 tarihinde https://www.aile.gov.tr/media/197323/faaliyet-raporu-2024_son_28-02-2025.pdf adresinden erişilmiştir.
- Akgül, O. (2020). Türkiye’de asgari ücretin mahzurlu alanları ve öneriler. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 5(12), 96-127.
- Aslan, G. (2019). Türkiye’de asgari ücretli çalışan sayısı ve ücret seviyelerinin değişimi (2003-2017) hanehalkı işgücü anketleri veri analizi. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 9(1), 141-159. <https://10.32331/sgd.582665>
- Atuk, O., Ögünç, F. M., Özmen, U., & Sarıkaya, Ç. (2013), Türkiye’de üretici ve tüketici fiyatları arasındaki ilişki üzerine bir değerlendirme. *Ekonomi Notları Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası*, 21, 1-12.
- Başkaya, Y. Ö., Tuğrul, G. & Ögünç, F. (2008). *İşlenmiş gıda fiyatlarını belirleyen faktörler (Çalışma Tebliği No: 08/09)*. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Araştırma ve Para Politikası Genel Müdürlüğü.
- Darmon, N. & Drewnowski, A. (2015). Gıda fiyatlarının ve diyet maliyetinin sosyoekonomik eşitsizliklere katkısı: Sistemik bir derleme ve analiz. *Nutrition Reviews*, 73(10), 643–660. <https://doi.org/10.1093/nutrit/nuv027>
- Erdem, H. F. (2017). Gıda enflasyonunun enflasyon belirsizliği üzerine etkisi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, (14), 426–436.
- Ermışoğlu, E. (2013). Türkiye’de enflasyon hedeflemesi: Bir başarı hikâyesi mi?. *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi*, 7(1), 31–58.
- Fatih, B. (2013). Seçmen tercihinin etki eden faktörler ve seçim güvenliği: Şanlıurfa ili örneği. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(1), 191–214.
- Guzi, M. (2021). *Cost of living, living wages, and minimum wages in EU-27 countries*, The Left in the European Parliament – GUE/NGL. 15.11.2025 tarihinde https://left.eu/content/uploads/2021/07/Study-EN_020621.pdf adresinden erişilmiştir.
- Gürsel, S., & Altındağ, O. (2010). *Enflasyon yoksulu vuruyor (Araştırma Notu)*. Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi. 12.11.2024 tarihinde <https://betam.bahcesehir.edu.tr/2010/03/enflasyon-yoksulu-vuruyor/> adresinden erişilmiştir.
- Gürsel, S., & Kavuncu, F. (2019). Gıda enflasyonu yoksulu, ulaştırma enflasyonu zengini vurdu (Araştırma Notu). Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi.

- 12.11.2024 tarihinde <https://betam.bahcesehir.edu.tr/2019/06/gida-enflasyonu-yoksulu-ulasirma-enflasyonu-zengini-vurdu/> adresinden erişilmiştir.
- Kıymaz, T., & Saçlı, Y. (2008). *Tarım ve gıda ürünleri fiyatlarında yaşanan sorunlar ve öneriler*. Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, (Yayın No: 2767), 32–45. 12.11.2024 tarihinde https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Tarim_ve_Gida_Urunleri_Fiyatlarinda_Yasanan_Sonunlar_ve_Oneriler.pdf adresinden erişilmiştir.
- Knight, S., & Bart, Y. (2024). *The Effect of minimum wage changes on restaurants and the service elasticity of Demand* University of Toronto & Northeastern University. 10.12.2024 tarihinde <https://cssh.northeastern.edu/gap/wp-content/uploads/sites/62/2024/04/Working-paper-8-1.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Koç, G., & Uzmay, A. (2015). Gıda güvencesi ve gıda güvenliği: Kavramsal çerçeve, gelişmeler ve Türkiye. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 21(1), 39–48.
- Lollo, N. & O’Rourke (2020) Factory benefits to paying workers more: The critical role of compensation systems in apparel manufacturing. *PLoS ONE* 15(2): e0227510. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0227510>.
- Palazzolo, M., & Pattabhiramaiah, A. (2020, 9 Kasım). The minimum wage and consumer nutrition. 12.11.2024 tarihinde https://www.scheller.gatech.edu/directory/research/marketing/pattabhiramaiah/pdf/mwacn_full_0517.pdf adresinden erişilmiştir.
- OECD. (2024). Services trade restrictiveness index: Singapore 30.1.2025 tarihinde <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/topics/policy-sub-issues/services-trade-restrictiveness-index/oecd-stri-country-note-sgp.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Özdemir, A. R., & Dayıoğlu, M. R. (2016). Türkiye’nin asgari ücret oranı seçimi: Nedenleri ve olası sonuçlar. *Sosyoekonomi*, 24(27), 225–241.
- Simon, R. M. (2020). Document headings vary by document type but may contain the following: Federal Register / Vol. 85, No. 224.
- Sunal, O., & Sezgin, A. Ö. (2015). Türkiye’de reel asgari ücretle reel GSYH değişimleri arasındaki nedensellik ilişkisi: Enflasyon oranına endekslenmiş bir nominal asgari ücret politikası. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 70(1), 111–129.
- Swinnen, J. (2018). *The political economy of agricultural and food policies*. The Routledge Handbook of Agricultural Economics. 17.11.2024 tarihinde <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781315623351-21/political-economy-agricultural-food-policies-johan-swinnen> adresinden erişilmiştir.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024, 12 Kasım). *TÜFE hesaplanmasında madde ağırlıkları*. 10.12.2024 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=t%C3%BCfe> adresinden erişilmiştir.
- WageIndicator. (2021b, 7 Ekim). *Minimum Wages per Country*. WageIndicator minimum wage database. 11.12.2024 tarihinde <https://wageindicator.org/salary/minimum-wage/minimum-wages-per-country> adresinden erişilmiştir.